

A VÁROSOK SZEREPE A REGIONÁLIS FEJLŐDÉSBN

Beszámoló a Magyar Regionális Tudományi Társaság
IV. vándorgyűléséről
(Szeged, 2006. október 26–27.)

LUX GÁBOR – RÁCZ SZILÁRD

A Társaság szegedi konferenciája aktuális szakmai témára, a városok térségi szerepére és problémáira fókuszált. A résztvevő 160 regionális szakember a városhálózat különböző szintjein vizsgálódva, hazai és határon túli példákon keresztül a városok társadalmi-gazdasági, valamint területi fejlődésre gyakorolt hatását kívánta megragadni.

A vándorgyűlés programja a Társaság közgyűlésével indult. A köszöntők után sor került az új tagok felvételére, majd az elnökség és a tagozatok megtartották beszámolójukat. *Horváth Gyula* elnök hangsúlyozta, hogy a magyar regionális tudomány intézményesülésének szakasza lezárult, ennek befejező akkordja a Magyar Regionális Tudományi Társaság megszületése. A tagszervezés dinamikája 2006-ra (421 fő) megállt, a jövőben a fiatal szakemberek körében célszerű folytatni a tudományág népszerűsítését. Tagok lehetnek mindazok, akik érdeklődést mutatnak a terület- és településfejlesztés, a regionális politika iránt.

Kiemelkedő, hogy a regionális tagozatok a határon túl is megszerveződtek; Somorja, Komárom, Királyhelmece, Beregszász, Kolozsvár, Csíkszereda, Szabadka műhelyeiben folynak területi kutatások. A regionális tudomány ilyen diffúziója intenzív határon túli és társtudományi kapcsolataival, új tudományos eredményeivel mintaként szolgálhat más tudományágak számára is. A szakma érdekérvényesítése folyamatosan fejlődik: tekintsük a területfejlesztési döntések előkészítésében való aktív közreműködését (NFT II, kiemelten ROP-ok véleményezése), a felsőoktatásban betöltött szerepét (új diszciplína, akkreditációk), a decentralizált államberendezkedés (mint a területi fejlődés jövője) melletti érvelését vagy növekvő publikációs teljesítményét (2 év alatt közel 80 regionális témájú könyv). A beszámoló lezárásaként az elnök vázolta a középtávú célkitűzéseket: esetleges szakmai tagozatok (ifjúsági, önkormányzati) önszerveződését, szorosabb együttműködést a határon túli társaságokkal, fiatalok külföldi tanulmányútjainak támogatását, akadémiai regisztrációt (MTA szervezetkenti jövőt), nemzetközi konferencia szervezését (Pécs 2010), melyek lebonyolítása után érett szakaszába érhet az MRTT.

Varga Attila a nemzetközi kapcsolatokat emelte ki: a Társaság tagjai automatikusan ERSA tagok is, kedvezményes konferencia részvételi lehetőségük van az RSAI-nál, az ERSA 2008-as térökonómia témájú nyári egyetemét Pécsen rendezzi.

A Társaság éves tevékenységének ismertetése után plenáris ülés következett. Felvezetőjében *Enyedi György* akadémikus hangsúlyozta a városok szerepét a gazdaság hálózatos fejlődésében. Magyarországon a város-vidék kapcsolatok meggyengülése okoz gondokat, miközben a globalizáció új kihívásokat támaszt irántuk: a városok a kreatív gazdaság terepeivé válnak, s ez olyan koncentrációval jár, amit a hagyományos eszközök nem képesek kezelni.

Lampert Mónika miniszter az önkormányzati és területfejlesztési minisztérium új területfejlesztési stratégiáról tartott előadást. A következő években Magyarország csak lemaradásainak csökkentésében reménykedhet, s már ez a feladat is az eszközök hatékonyabb felhasználását igényli. A hosszú távú stratégia a térségi versenyképesség erősítését és a területi felzárkóztatást, s az ország Európába történő területi integrációját tűzi ki; középtávon (2013-ig) a versenyképes közép-magyarországi centrumtérség és a hozzá kapcsolódó, városokra alapozott regionális fejlesztési pólusok megerősítése a feladat, miközben az elmaradott területeken a megerősített kistérségi központokra támaszkodó felzárkóztató fejlesztés célravezető. A hatékonyság kritériumai intézményi racionalizálást és forráskoncentrációt követelnek meg.

Szintén Budapest metropolisz szerepét és a kiegészítő pólusok jelentőségét hangsúlyozta *Sára János* az ÖTM főosztályvezetője. A tudásalapú, versenyképes és innovatív társadalom fejlesztése erőforrás-koncentrációt igényel: konkrétan akcióterületek meghatározását és a hálózatos kapcsolatok jobb figyelembevételét.

Pukli Péter a KSH elnöke a hivatal területi információs rendszerben betöltött szerepéről beszélt. A területi statisztikák iránti igények folyamatosan növekednek, egyszerre van szükség nagyobb adattömegre és finomabb monitoringra. A KSH legnagyobb feladata e téren a kiemelten „mély” adatigényű Urban Audit rendszeréhez történő csatlakozás.

Lukovich Tamás, a Magyar Urbanisztikai Társaság alelnöke a 21. század városversenyének sikertényezőjét az alkalmazkodási képességben és a lehetőségteremtésben alapuló szolidaritásban látja. A gazdasági fejlődésben korábbi soft tényezők válnak kemény versenyfeltételekké; előretör a tudatos városképformálás, az újraéledt várostervezés és a városi terek új hasznosítása. Az új gazdaság hajtóereje a kreatív osztály: megteremtése magas minőségű készségfejlesztést, megtartása színvonalas városi szolgáltatásokat követel.

Románia városfejlesztési tendenciáit vizsgálta *Benedek József* kolozsvári egyetemi tanár. Románia történelmi öröksége az alacsony urbanizációs szint, az országban nyugati és keleti formák élnek együtt. 1990 után az urbanizációs színvonal csökkenése következett be, miközben várossá nyilvánítottak számos nem városias települést. Szerencsére a kitérés lehetőségeit kínálja a policentrikus nagyvárososhálózat, ahol Erdély aránylag jó helyzetben van; ugyanakkor aggasztó a városok folytatódó etnikai homogenizációja, a magyarság részarányának 20,2%-ra mérséklődése.

Faragó László, az MTA RKK főigazgató-helyettese részben a korábbi előadásokra reflektálva az új (valójában „retro”) területfejlesztési stratégiát is bírálat alá vette. Az EU területpolitikájában fokozódik a városok pozíciója; sőt, már-már egyenrangú a régió-politikával. Magyarországon hibásan, egymástól elválasztva kezelték a

terület- (elsősorban vidék-) és településfejlesztést, s az európai trendekkel ellentétesen az előbbire helyezte a hangsúlyt. Az új stratégia megnyitná a lehetőséget egy modern várospolitika előtt, annak ellenére, hogy Magyarország a főváros kivételével nem rendelkezik európai szinten is releváns városközpontokkal. Ezt a lehetőséget azonban csökkentí a fogalmi-koncepcionális zűrzavar, a növekedési-versenyképességi-felzárkóztatási elemek elkülönítésének elmulasztása, miközben tisztább rendszerre, települési és térségi szempontok integrálására volna szükség.

A kisvárosok és városkörnyékek, vidéki térségek kapcsolatáról tartott előadást *Csatári Bálint*, az MTA RKK Alföldi Tudományok Intézetének igazgatója. A kisvárosok a vidéki tér rendező-csomópontjai, versenyképességük forrása kedvező élőhelyi és tájképmegőrző szerepük. Magyarország kisvárosai nagymértékben elvesztették, vagy ki sem alakították térrendező szerepüket, s ezt elsősorban az elérhetőség fokozása, a tudatos perifériatámogatás – összességében pedig 100–120 kisváros „kistafirozása” – orvosolhatja.

A legutolsó előadást *Tosics Iván* tartotta a városok társadalmi problémáiról. Bennük mind a lehetőségek, mind a problémák koncentrálnak, s csak hagyományos és új technikák együttes alkalmazása, egy szociális és versenyképességi szempontokból is táplálkozó integrált stratégia kezelheti őket.

A vándorgyűlés második napján öt szekcióban folytak az előadások. A társtudományokkal kialakult szerves kapcsolatot bizonyítja a területi statisztikusok önálló, városi információs rendszerek címmel rendezett szekciója. Az előadások fele az európai uniós városi statisztika, az Urban Audit adta lehetőségeket és kihívásokat demonstrálta, szó esett város és környéke kapcsolatának vizsgálatáról, valamint az Európai Városi Tudáshálózat kezdeményezéséről is (tapasztalatok megosztása, hatékony várospolitika). Az ülésen hirdették ki a területi statisztikai témájú Kovács Tibor-pályázat eredményét is.

A városhálózat magasabb szintű egységeinek térszervező szerepéről szóló szekcióban számos előadás konkrét régióhoz kötődött, egy részük a gyakorlati szempontok felől közelített. A fővárosi agglomeráció közszolgáltatás-szervezésének problematikája felvetette a kérdést, együtt vagy külön kezelendő-e Budapest és Pest megye. A határon átnyúló kezdeményezések vizsgálatát – a Bécs vonzásán alapuló – osztrák-magyar térségi központok hálózati együttműködésének tapasztalatai bővítették. A szakképzés és a területi versenyképesség összefüggései, a fenntartható településhálózat és szerkezet tovább árnyalta a nagyvárosi funkciókat.

A legnépesebb szekció témája a falu és város kapcsolatrendszer volt. A résztvevők között élénk és konstruktív vita bontakozott ki a kistelepülések jövőjét illetően. Az aprófalvak elnéptelenedése felvetette a település eutanázia gondolatát; fő ellenérvként a településsel együtt elvesző kultúrára hívták fel a figyelmet. Egyetértés mutatkozott abban, hogy a város mellett fontos a vidék is, hibás a kettőt elkülönítve kezelő fejlesztéspolitika. A kistérségi társulások működése, a régi tanyarendszer funkcióváltása (falusi turizmus, szuburbanizáció) kézzel fogható eredményeket tár elénk.

A városok társadalmi problémáit és a modern városi funkciókat bemutató szekciók igen sokfelől közelítették meg a települések társadalmi és térkapcsolatait, ezek további kutatása és megismerése ösztársadalmi érdek. Sokak véleménye szerint a dzsentrifikáció és a slumosodás új megközelítést igényel a várospolitikától. Az előadók és a résztvevők is hangsúlyozták, hogy a települési és regionális versenyképesség javításában az egyetemek, üzleti inkubátorok és hálózatok szerepe kiemelkedő. Az elhangzottakat érdekes gondolatokkal színesítették a metrók terrorfenyegetettségéről, illetve a bevásárlóközpontok beruházásaival kapcsolatos dilemmákról szóló előadások.

Az előadások teljes anyaga olvasható a Társaság honlapján: <http://www.mrtt.hu/>

Az MRTT következő vándorgyűlésére 2007 őszén, Miskolcon kerül sor, témája az ipar lesz.